

VRŠNJAČKO NASILJE

PEER VIOLENCE

Dragana Milojković - Čović

Rezime: Istraživanje je sprovedeno na uzorku od 634. djece i mladih na području Bosne i Hercegovine, tj. sa područja zapadnog dijela Republike Srpske i zapadnog dijela Federacije Bosne i Hercegovine, proporcionalno njihovom učešću u strukturi učenika u osnovnim i srednjim školama sa područja zapadnog dijela Bosne i Hercegovine. Osim toga, istraživanje je realizovano i preko Centara za socijalni rad zbog obuhvatanja učenika iz nekompletnih porodica i djece bez roditeljskog staranja kao i djece i mladih koji ne pohađaju školu.

Ključne riječi: mladi, nasilje, škola, odgoj

Abstract: The study was conducted on the example of 634 children and young people in Bosnia and Herzegovina, ie. in the west part of the Republic of Srpska and the west part of the Federation of Bosnia and Herzegovina, in proportion to their engagement and the structure of students in elementary and secondary schools in the west part of Bosnia and Herzegovina. This research was conducted with the help of the Centers for the social work because of the engagement of the students from the incomplete families, those children without parental care and children and young people who do not attend school.

UVOD

Na osnovu strategije za izbor jedinica u uzorak, tj. preko Centara za socijalni rad, ovako biran uzorak se može nazvati kao višestepni stratifikovani prigodni uzorak, jer su učenici birani u nekoliko etapa, prema tome da li pripadaju grupama djece sa različitim strukturom porodice, tj. da li su djeca koja žive u potpunim ili nepotpunim porodicama ili bez roditeljskog staranja. Drugim riječima, u uzorak su birani slučajevi na osnovu procjene da su tipični za te kategorije učenika sa različitim odnosima u porodici, tj. za koje se može pretpostaviti da žive u porodicama sa različitim odnosima i u različitoj klimi, te da takvi odnosi mogu biti **izvor razlika u ispoljavanju asocijalnog ponašanja**, što je i osnovni cilj istraživanja. Tako je uzorkom obuhvaćen uzrast učenika od 13 do 19 godina, s tim što prosječan uzrast izražen kroz aritmetičku sredinu iznosi 15,35 i standardnu devijaciju 2,09 godina.

ISTRAŽIVANJE

U skali za ispitivanje raširenosti počinjenog nasilja navedeno je 10 različitih (najčešćih) oblika vršnjačkog nasilja, koji se odnose na različite oblike ispoljavanja nasilja u školi i van škole. Učenici su procjenjivali i na skali od pet stepeni odgovarali da li su i koliko često počinili neki od navedenih oblika nasilja. Oni su na petostepenoj skali procjenjivali "nikada", "rijetko", "zavisi od situacije", "često" i "veoma često". Za odgovor "nikada" učenici su dobivali 5 bodova, za odgovor "rijetko" 4 boda, za odgovor "zavisi od situacije" 3 boda, dok su za odgovore "često" dobivali 2 boda i "veoma često" 1 bod. Na ta su način utvrđeni najfrekventniji oblici raširenosti počinjenog nasilja ali i kumulativni odgovori za svakog učenika na cijeloj skali i ustanovljen mogući raspon individualnih rezultata od 5 do 50. Tako dobijeni individualni rezultati klasifikovani su u kategorije intenziteta oblika manifestnog asocijalnog asocijalnog ponašanja "nikako", "povremeno" i "često", koji su predstavljeni u tabeli 3.1.3.1. i na grafikonu 3.1.3.1.

Grafikon 3.1.3.1: Distribucija rezultata procjene raširenosti počinjenog nasilja u školi

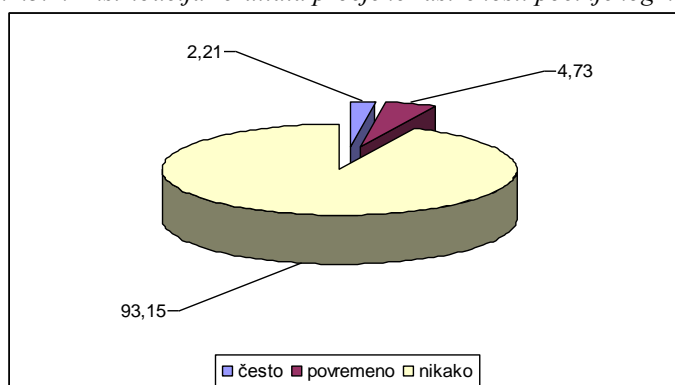

Tabela 3.1.3.1: Distribucija rezultata procjene raširenosti počinjenog nasilja u školi

	br	%
- često	14	2.20820
-povremeno	30	4.73186
- nikako	590	93.05994

Rezultati pokazuju da su oblici počinjenog nasilja u školi distribuirani tako da prevladavaju oni učenici koji nisu počinili nasilje i da je takvih među učenicima 93,06%, tj. oni učenici koji manifestuju primjereno ponašanje u školi i van škole. Ti učenici su klasifikovani u kategoriju onih učenika koji su odgovorili da nisu "nikako" ispoljavali nasilje, dok je mnogo manje učenika koji povremeno ispoljavaju nasilje, a još je manje onih učenika koji se često nasilno ponašaju. Prema dobijenim rezultatima prema raširenosti počinjenog nasilja 93,06% učenika ne manifestuje nasilje, slijede oni učenici koji su manifestovali nasilje u manjem ili veće stepenu, tj. oni učenici koji su povremeno ispoljili neki od različitih oblika nasilnog ponašanja, kakvih je 4,73%. Najmanje je učenika - samo 14 ili 2,21% koji "često" ispoljavaju oblike nasilnog ponašanja. Tako distribuirani odgovori pokazuju da mali procenat učenika - 2,21% često ispoljava nasilno ponašanje, dok je daleko veći procenat učenika koji manifestuju ponašanje primjereno školskim i društvenim normama, tj. koji nisu nasilni.

Procjene učenika o zastupljenost pojedinih oblika nasilnog ponašanja u školi i van škole pokazuju da postoje i razlike u raširenosti pojedinih oblika neadekvatnog ponašanja, kako se može vidjeti iz rezultata koji su predstavljani u tabeli 3.1.3.2.

Rezultati predstavljeni u tabeli 3.1.3.2. pokazuje da su, s manjim ili većim intenzitetom i razlikama, kod anketiranih učenika evidentirani svi oblici nasilnog ponašanja u školi i van škole. Evidentno je, naime, da se utvrđene skalne vrijednosti kreću u intervalu od 3,61 za najrašireniji oblik, tj. za sukobljavanje sa vršnjacima zbog razlika u mišljenju, do 4,82 za najmanje raširen oblik, tj. za učestvovanje u teškim krađama. Tako je evidentno da se utvrđene skalne vrijednosti ili aritmetičke sredine - \bar{X} nalaze u rasponu od 4,48 za najfrekventniji oblik (sukobljavanje sa vršnjacima) do 4,82 za učestvovanje u krađama. Drugim riječima, tako distribuirani rezultati pokazuju da je nasilničko ponašanje kod učenika zaista prisutno u različitim oblicima i različitim intenzitetima, kako se može vidjeti iz rezultata koji su predstavljani u tabeli 3.1.3.2.

Osim dosade na časovima, koja je evidentna kod dvije trećine učenika, najrašireniji oblik neadekvatnog ponašanja je izlaženje sa časova, pod izgovorom da mora u WC, kako se izjasnilo 38,64% učenika da to radi povremeno a 6,15% svaki dan.

Nešto rjeđe, ali još uvijek manifestno je kašnjenje na čas i ulazak poslije nastavnika, kako se "skoro svaki dan" ponaša 3,15% i povremeno 33,12% anketiranih učenika. Zatim slijede izostajanja sa časova iz neopravdanih razloga, kako se "skoro svaki dan" izjasnilo 1,58% učenika i povremeno 33,44%.

Tabela 3.1.3.2: Distribucija rezultata procjene raširenosti počinjenog nasilja u školi

Oblici počinjenog nasilja	\bar{X}	veoma često	često	zavisni od situacije	rijetko	nikad	bez odgovora
		1	2	3	4	5	
- Sudjelovala/o sam u teškim krađama	4.82	4 .63091	6 .94637	10 1.57729	36 5.67823	573 90.37855	5 .78864
- Tražim novac od drugih ljudi	4.78	9 1.41956	4 .63091	15 2.36593	31 4.88959	570 89.90536	5 .78864
- Namjerno uništavam stvari	4.77	4 .63091	2 .31546	19 2.99685	51 8.04416	551 86.90852	7 1.10410
- Namjerno sam fizički napala neke osobe	4.72	7 1.10410	2 .31546	32 5.04732	57 8.99054	531 83.75394	5 .78864
- Bila/o sam umiješana u grupnim tučama	4.61	9 1.41956	19 2.99685	28 4.41640	66 10.41009	506 79.81073	6 .94637
- Psujem i derem se na javnom mjestu	4.61	5 .78864	12 1.89274	37 5.83596	91 14.35331	484 76.34069	5 .78864
- Vrijeđam ljude, govorim im da su glupi i slično	4.49	9 1.41956	16 2.52366	49 7.72871	111 17.50789	444 70.03155	5 .78864
- Verbalno se sukobljavam s profesorima	4.48	11 1.73502	19 2.99685	42 6.62461	99 15.61514	455 71.76656	8 1.26183
- Ljudi sa kojim se družim su agresivni	4.22	17 2.68139	18 2.83912	61 9.62145	198 31.23028	330 52.05047	10 1.57729
- Sukobljavam se sa vršnjacima zbog razlika u mišljenju	3.61	38 5.99369	46 7.25552	202 31.86120	162 25.55205	180 28.39117	6 .94637

Kao najfrekventniji oblik nasilničkog ponašanja identifikovano je "sukobljavanje sa vršnjacima zbog razlika u mišljenju", jer se 5,99% učenika izjasnilo da se to dešava "veoma često", a 7,25% "često", dok je 31,86% naglasilo da "zavisi od situacije". S druge strane 28,39% učenika se izjašnjava da se to ne dešava "nikad", a 25,55% "rijetko".

Osim sukobljavanja sa vršnjacima, "veoma često" i "često" prisutno je i verbalno sukobljavanje sa profesorima, vrijeđanje ljudi i drugi oblici verbalnog nasilja, kako se izjašnjava nešto manje od 3,00% anketiranih učenika. Interesantno je uočiti da se izvjestan procenat učenika izjašnjava da oblici počinjenog nasilja "zavise od situacije", tj. da njihove reakcije zavise od situacije u kojima se nalaze.

S druge strane mnogo su manjeg intenziteta oblici počinjenog nasilja: sudjelovanje u teškim krađama, iznuđivanje novca od drugih, namjerno uništavanje stvari ili namerno fizičko napadanje drugih osoba, iako su evidentirani i učenici sa takvim ponašanjem, koji su statistički zastupljeni u populaciji sa procentualnim učešćem ispod 2,00%. *Ovdje treba naglasiti da takvo ponašanje, iako statistički nije visoko zastupljeno, treba da bude shvaćeno ozbiljno u vaspitnom radu, jer ni u društvu procenat osoba sa nasilnim ponašanjem nije veći od 2,00%.*